JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
SIEGBERT ALBER
28 päivänä huhtikuuta 1998 *

A Johdanto

1. Esillä olevassa tapauksessa on kysymys ratkaisun antamisesta yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta [1] tehtyyn valitukseen. Periaatteessa kysymys on siitä, onko sallittua päättää suojatoimenpiteistä, jotka koskevat merentakaisista maista ja alueilta (jäljempänä MMA) yhteisön alueelle tuotavaa riisiä. [2] Tällainen mahdollisuus on varattu merentakaisten maiden ja alueiden assosioinnista Euroopan talousyhteisöön 25 päivänä heinäkuuta 1991 tehdyssä neuvoston päätöksessä 91/482/ETY (jäljempänä MMA-päätös).

2. Komissio on käyttänyt tätä mahdollisuutta kahdessa päätöksessään. Muutoksenhakijat, jotka olivat kantajina asian käsittelyssä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa (jäljempänä valittajat) vaativat näiden päätösten kumoamista ja tämän lisäksi vahingonkorvausta. Valittajien näkemysten mukaan päätöksiltä puuttuu voimassa oleva oikeudellinen perusta. Tämän lisäksi ne ovat assosioinnille asetettujen tavoitteiden vastaisia.

3. Perustamissopimuksen neljännessä osassa "Merentakaisten maiden ja alueiden assosiointi", MMA:ille varataan erityinen asema (perustamissopimuksen 131—136 a artikla). Jo perustamissopimuksen johdanto-osassa vahvistetaan MMA:iden aseman edistäminen ja perustamissopimuksen 3 artiklan r alakohdassa tämä todetaan yhteisön tavoitteeksi. Perustamissopimuksen 132 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Assosioinnilla pyritään seuraaviin tavoitteisiin:

1. Jäsenvaltiot soveltavat kaupankäynnissään maiden ja alueiden kanssa samaa järjestelmää kuin tämän sopimuksen mukaan keskinäisessä kaupankäynnissään."

Tällä järjestelmällä tarkoitetaan itse asiassa tavaroiden vapaata liikkuvuutta.

4. Perustamissopimuksen 136 artiklan mukaan siihen liitetään näiden määräysten täytäntöönpanemista varten sopimuksen voimaantuloa seuraavan ensimmäisen viiden vuoden ajaksi soveltamissopimus. Tämän jälkeistä aikaa varten perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan mukaan neuvosto

* Alkuperäinen kieli: saksa.

1 — Yhdistetyt asiat T-480/93 ja T-483/93, Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomio 14.9.1995 (Kok. 1995, s. II-2305).

2 — EYVL L 263, s. 1.

antaa "saatujen kokemusten ja tämän sopimuksen periaatteiden pohjalta" uudet soveltamissäännökset. Neuvosto on tämän määräyksen perusteella tehnyt vuodesta 1964 lähtien kuusi päätöstä, viimeksi 25 päivänä heinäkuuta 1991 MMA-päätöksen, joka muista päätöksistä poiketen on voimassa viiden vuoden sijaan kymmenen vuotta.

5. Tässä päätöksessä ilmaistaan ensimmäisen kerran täydellisenä perustamissopimuksen määräys siitä, että jäsenvaltiot noudattavat kaupankäynnissään MMA:iden kanssa niitä sääntöjä, joita ne perustamissopimuksen perusteella noudattavat keskenään. Tämä merkitsee, että vuodesta 1991 alkaen on ollut mahdollista tuoda tullivapaasti ja määrältään rajoittamattomasti yhteisön alueelle kaikkia tuotteita, eli myös sellaisia maataloustuotteita, jotka täyttävät MMA-päätöksen edellytykset.

6. MMA:iden kanssa käytävän kaupan vapautuminen voi kuitenkin johtaa ongelmiin etenkin sellaisten maataloustuotteiden kaupassa, jotka kuuluvat interventiomekanismin ja yhtenäishintamäärittelyn sisältävän yhteisen markkinajärjestelyn piiriin. Nämä vaikutukset voimistuvat, mikäli kolmansille maille vielä myönnetään etuuksia. Mikäli tällaisia AKT-valtiosta tai kolmannesta valtiosta tulevia tuotteita (esimerkiksi riisiä) työstetään tai jalostetaan jollakin MMA:lla, ne voidaan tuoda ilman maatalousmaksuja yhteisön alueelle, vaikkakin niiden hinta määräytyy maailmanmarkkinahinnan mukaan. Mikäli on olemassa vaara, että tuonti johtaa häiriöihin, voidaan MMA:ilta tapahtuvaa tuontia MMA-päätöksen 109 artiklan mukaan rajoittaa. Tämä kuitenkin taas voi johtaa vastakkainasetteluun MMA:ille asetettujen kehittämistavoitteiden kanssa.

MMA-päätöksen 109 artikla kuuluu:

"1. Jos tämän päätöksen[3] soveltamisesta aiheutuu vakavia häiriöitä jollakin yhteisön tai yhden tai useamman jäsenvaltion talouden toiminnan alalla tai jos soveltaminen vaarantaa niiden rahatalouden ulkoisen vakauden tai jos ilmenee häiriöitä, jotka saattavat johtaa yhteisön tai siihen kuuluvan alueen jonkin toiminnan alan merkittävään heikentymiseen, yhteisö voi toteuttaa tai antaa asianomaiselle jäsenvaltiolle oikeuden toteuttaa tarvittavat suojatoimenpiteet liitteessä IV vahvistetun menettelyn mukaisesti."

B Tosiseikat

7. Valittajina on kolme yritystä, jotka toimivat riisinjalostuksen tai -markkinoinnin alalla Alankomaiden Antilleilla, jossa ne käsit-

3 — Tämä kirjoittajan huomautus koskee saksankielistä versiota.

televät ja jalostavat Surinamista ja Guayanasta tulevaa riisiä.

8. Yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa nostetun kanteen syynä olivat suojatoimet, joihin komissio oli ryhtynyt MMA-päätöksen 109 artiklan nojalla.

9. Komissio on määrännyt Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä koskevien suojatoimenpiteiden toteuttamisesta 25 päivänä helmikuuta 1993 tekemässään päätöksessä 93/127/ETY seuraavaa: [4]

"1 artikla

1. Alankomaiden Antilleilta peräisin olevan CN-koodeissa 1006 30 21—1006 30 48 tarkoitetun osittain hiotun riisin yhteisössä ilman tuontitulleja vapaaseen vaihdantaan laskemisen edellytyksenä on se, että tulliarvo ei ole alhaisempi kuin (suhteellinen) vähimmäishinta, joka on 120 prosenttia maksusta, jota sovelletaan osittain hiottuun riisiin neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1418/76 [5] mukaisesti.

2. 1 kohdan mukainen vähimmäishinta ei voi olla alempi kuin ehdoton vähimmäishinta (pohjahinta), joka on osittain hiotun riisin osalta 546 ecua/tonni. Tätä vähimmäishintaa korotetaan 1.3.1993 lähtien kuukausittain 3,5 ecua/tonni.

3. — —

— —

5 artikla

Tämä päätös on osoitettu kaikille jäsenvaltioille."

10. Vähimmäishintaa oli parantuneen markkinatilanteen vuoksi korotettu toisella, 13.4.1993 [6] tehdyllä päätöksellä. Tulliarvo ei

4 — Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä koskevien suojatoimenpiteiden toteuttamisesta 25 päivänä helmikuuta 1993 tehty komission päätös 93/127/ETY (EYVL L 50, s. 27).

5 — EYVL L 166, 25.6.1976, s. 1.

6 — Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä koskevien suojatoimien toteuttamisesta tehdyn päätöksen 93/127/ETY muuttamisesta 13 päivänä huhtikuuta 1993 tehty komission päätös 93/211/ETY (EYVL L 90, s. 36).

sen jälkeen saanut alittaa 550 ecun vähimmäishintaa tonnilta.

11. Alun perin kuusi yritystä nosti yhteisöjen tuomioistuimessa toukokuussa 1995 kanteen komission molempia päätöksiä vastaan. Molempien päätösten kumoamisen lisäksi ne vaativat, että yhteisö velvoitettaisiin maksamaan niille korvausta aiheutuneesta vahingosta. Kanne siirrettiin määräyksellä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Ranskan tasavalta ja Italian tasavalta hyväksyttiin väliintulijoiksi komission vaatimusten tueksi.

12. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kumosi 14 päivänä syyskuuta 1995 [7] antamallaan tuomiolla komission ensimmäisen päätöksen 1 artiklan 1 kohdan. Muilta osin kanteet hylättiin.

13. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä on niin, että kun päätöksen 1 artiklan 1 kohdalla "AKT-riisille ja amerikkalaiselle riisille annettiin edullisempi kilpailullinen asema yhteisön markkinoilla kuin Antilleilta peräisin olevalle riisille, ylitettiin se, mikä oli ehdottomasti välttämätöntä niiden häiriöiden korjaamiseksi, joita Antilleilta peräisin olevan riisin tuonti aiheutti yhteisön riisin markkinoinnille". [8]

14. Alun perin kuudesta kantajasta kolme haki tähän tuomioon muutosta yhteisöjen tuomioistuimelta 13 päivänä joulukuuta 1995 vaatien, että yhteisöjen tuomioistuin

1. kumoaa muutoksenhaun kohteena olevan tuomion siltä osin kuin valittajien vaatimuksia ei ollut kokonaan hyväksytty;

2. hyväksyy valittajien jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittämät kaikki vaatimukset, erityisesti

2.1 kumoaa Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä koskevien suojatoimenpiteiden toteuttamisesta 25 päivänä helmikuuta 1993 tehdyn komission päätöksen 93/127/ETY ja Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä koskevien suojatoimenpiteiden toteuttamisesta tehdyn päätöksen 93/127/ETY muuttamisesta 13 päivänä huhtikuuta 1993 tehdyn komission päätöksen 93/211/ETY;

2.2 velvoittaa yhteisön korvaamaan valittajille näiden päätösten johdosta valittajille aiheutuneet vahingot;

2.3 velvoittaa komission korvaamaan muutoksenhakumenettelystä ja asian käsittelystä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

7 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym.
8 — Tuomion 143 kohta.

3. Valittajat vaativat EY:n tuomioistuimen perussäännön 54 artiklan perusteella ensisijaisesti, että tuomioistuin ratkaisee asian itse tai toissijaisesti, että se palauttaa asian ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Komissio vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valituksen;

— velvoittaa valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Neuvosto vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin

— hylkää valituksen, toissijaisesti hylkää ensimmäisen valitusperusteen;

— velvoittaa valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Italian tasavallan hallitus vaatii, että yhteisöjen tuomioistuin:

— kumoaa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion siltä osin kuin siinä oli hylätty oikeudenkäyntiväite ja siten hyväksyy oikeudenkäyntiväitteen.

— toissijaisesti hylkää valituksen kokonaisuudessaan;

— velvoittaa valittajat korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Ranskan tasavalta, jonka kirjelmää ei määräajan päättymisen vuoksi tutkittu, yhtyi suullisessa käsittelyssä antamassaan lausumassa sisällöllisesti komission vaatimuksiin.

C Valituksen tutkittavaksi ottaminen

15. Italian tasavalta on väliintulijana jo ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa esittänyt vaatimuksen kanteiden tutkimatta

jättämisestä perusteluin, ettei asia koskenut kantajia suoraan ja erikseen.

16. Valittajat ovat samalla kannalla kuin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin, joka katsoi, että kanteet oli tutkittava. Valittajat esittävät sen lisäksi, ettei Italian tasavalta väliintulijana voisi edes esittää valituksen tutkimatta jättämistä koskevaa vaatimusta, koska sen tukema asianosainen ei ollut esittänyt tällaista vaatimusta.

17. Päätös koskee erikseen niitä, jotka eivät ole sen adressaatteja, kuten tässä tapauksessa valittajat vain, kun "sillä on vaikutettava niiden oikeudelliseen asemaan niille ominaisten tiettyjen erityisten ominaisuuksien tai sellaisen tosiasiallisen tilanteen takia, jonka perusteella nämä erotetaan kaikista muista ja yksilöidään ne samalla tavalla kuin se, jolle päätös on osoitettu". [9] Valittajien olisi siis erotuttava kaikista muista, joita valituksen kohteena olevat päätökset koskevat eivätkä ne voi olla päätöksen adressaatteja ainoastaan sen vuoksi, että ne harjoittavat taloudellista toimintaa riisin markkinoinnin ja sen jalostuksen alalla kuten kuka tahansa muukin tällä alalla toimiva.

18. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tämän kysymyksen ratkaisemiseksi verrannut asiaa asiassa Piraiki-Patraiki ym. [10] annettuun tuomioon. Tuossa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin on johtanut Helleenien tasavallan liittymisasiakirjan 130 artiklan 3 kappaleesta komission velvollisuuden selvittää siltä osin kuin tapauksen olosuhteet eivät sitä estä, päätöksestä mahdollisesti aiheutuvat haitalliset vaikutukset kyseessä olevan jäsenvaltion taloudelle sekä kyseessä oleville yrityksille [11] sen ryhtyessä toteuttamaan suojatoimenpiteitä. Päätöksen katsotaan tästä syystä koskevan näitä erikseen. Samankaltaisesta sanamuodosta johtuen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tässä katsonut MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan sisältävän samankaltaisen velvoitteen. [12] Tämä kestää oikeudellisen arvioinnin, koska, kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, sanamuodon lisäksi näiden säännösten tavoite, eli suojatoimenpiteiden laajuuden määrittäminen, vastaavat toisiaan. [13]

19. Tämä ei ole ristiriidassa myöskään asiassa Buralux annetun tuomion [14] kanssa. Tosin asiassa Buralux annetussa tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, kuten Italian tasavalta huomauttaa, että toimenpide ei koskenut kantajia erikseen kuten asiassa Piraiki-Patraiki siitäkään syystä, että asiassa ei ollut kysymys yhdelle jäsenvaltiolle osoitetusta päätöksestä vaan kaikille jäsenvaltioille osoitetusta asetuksesta. Nyt käsiteltävänä olevassa asiassa

9 — Asia 25/62, Plaumann v. komissio, tuomio 15.7.1963 (Kok. 1963, s. 197 ja s. 223; Kok. Ep. I, s. 181).

10 — Asia 11/82, Piraiki-Patraiki ym. v. komissio, tuomio 17.1.1985 (Kok. 1985, s. 207).

11 — Edellä alaviitteessä 10 mainittu asia Piraiki-Patraiki ym v. komissio, tuomion 28 kohta.

12 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 68 ja 70 kohta.

13 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym., tuomion 70 kohta.

14 — Asia C-209/94 P Buralux ym. v. komissio, tuomio 15.2.1996 (Kok. 1996, s. I-615).

päätökset oli niin ikään osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

20. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin perustellusti todennut, ettei niiden jäsenvaltioiden määrällä, joissa toimenpidettä sovelletaan, ole merkitystä. [15]

21. Tosin perustamissopimuksen 173 artiklan neljännessä kohdassa määrätään toiselle henkilölle osoitetusta päätöksestä, mutta yksilön oikeussuojan ulottuvuus ei voi riippua siitä, onko riidanalainen päätös osoitettu yhdelle vai useammalle jäsenvaltiolle. Ratkaisevaa on ainoastaan, että se, jota asia koskee, eroaa yksilöidysti ja erityisellä tavalla muista, joita asia koskee. Perustamissopimuksen 173 artiklan neljännen kohdan päämääränä ei nimittäin ole suoda kaikille niille, joita asia jollakin tavalla koskee mahdollisuutta riitauttaa toimenpide, jolla on oikeusvaikutuksia, vaan ainoastaan niille, jotka ovat oikeussuojan tarpeessa. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut, merkitystä on "sillä suojalla, jota yhteisön oikeuden mukaan saavat maat ja alueet sekä kyseessä olevat yritykset", joiden vastainen toimenpide toteutetaan. [16]

22. Tässä yhteydessä on viitattava myös siihen, että asiassa Buralux kysymyksessä oli ollut asetus, jolla yhteisöjen tuomioistuimen mukaan piti vain luoda ne puitteet, joissa jäsenvaltiot saattoivat saattaa voimaan rajoituksia. Yhteisöjen tuomioistuin päätteli tästä, että tämän säännöksen mahdolliset oikeusvaikutukset koskevat sen kohteena olevia henkilöryhmiä yleisellä ja abstraktilla tavalla. [17] Esillä olevassa asiassa kysymys on sen sijaan selvästi rajatusta toimenpiteestä, eli vähimmäishinnan asettamisesta ainoastaan Alankomaiden Antilleilta tulevalle riisille, minkä vuoksi tämän toimenpiteen kohteena olevia henkilöryhmiä ei ole määritetty ainoastaan yleisesti ja abstraktisti. Nämä päätökset on tosin osoitettu kaikille jäsenvaltioille mutta ne koskevat kuitenkin vain Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä.

23. Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin saattoi soveltaa asiassa Piraiki-Patraiki annettua tuomiota esillä olevaan asiaan, vaikka tässä päätökset osoitettiinkin kaikille jäsenvaltioille.

24. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on todennut kantajina olevien yhtiöiden oikeussuojan tarpeesta, että ainakin kahden kantajan (Ter Beek ja ERB) riisilastit olivat ensimmäisen päätöksen tekohetkellä matkalla

15 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 77 kohta.

16 — Vrt. alaviite 15.

17 — Edellä alaviitteessä 14 mainittu asia Buralux ym. v. komissio, tuomion 26 kohta.

yhteisön alueelle. [18] Tätä yhteisöjen tuomioistuimen ei tosiseikkoja koskevana toteamuksena tarvitse tutkia. [19]

25. Komissio, jonka oli implisiittisesti MMA-päätöksen 109 artiklan perusteella selvitettävä päätöksensä kielteiset vaikutukset, oli ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan ollut tietoinen näiden kahden yrityksen tilanteesta päätöksen tekohetkellä. [20] Näin ollen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti olettanut, että päätös koski kumpaakin yritystä erikseen, koska ne voitiin erottaa kaikista muista, joita päätös koski. Se, koskiko päätös myös muita kantajia erikseen voidaan jättää tutkimatta, koska kysymyksessä olivat yhteiset kanteet. [21]

26. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on siten ollut oikeassa tutkiessaan kanteen. Tämän vuoksi on tarpeetonta tutkia kysymystä siitä, voivatko väliintulijat esittää väitteen kanteiden tutkimatta jättämisestä, vaikka asianosainen, jota ne tukevat, ei väitetysti olisi näin menetellytkään. Kuten yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, Italian tasavalta olisi kuitenkin voinut vaatia kanteiden tutkimatta jättämistä. [22]

18 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 75 kohta.

19 — EY:n tuomioistuimen perussäännön 51 artiklan ensimmäinen kohta.

20 — Vrt. alaviite 18.

21 — Asia C-313/90, CIRFS ym. v. komissio, tuomio 24.3.1993 (Kok. 1993, s. I-1125, 31 kohta) ja edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 79 kohta.

22 — Asia C-244/91 P, Pincherle v. komissio, tuomio 22.12.1993, (Kok. 1993, s. I-6965, 16 kohta) ja asia C-245/95 P, komissio v. NTN Corporation ja Koyo Seiko, määräys 14.2.1996, (Kok. 1996, s. I-553, 7 kohta), sekä EY:n tuomioistuimen perussäännön 49 artiklan toinen ja kolmas kohta.

D Valitusperusteet

27. Valittajat esittävät valituksensa tueksi kuusi perustetta. Nämä liittyvät merentakaisten maiden ja alueiden assosioinnista tehdyn sopimuksen neljännen osan rikkomiseen tai lainvastaiseen soveltamiseen tai siihen, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole ottanut huomioon MMA-päätöstä. Valittajien käsityksen mukaan neuvosto ei saanut sisällyttää päätökseensä yleistä suojalauseketta. Tämän lisäksi komissio oli myös toisella päätöksellään ylittänyt välttämättömän tason. Lopuksi valittajat huomauttavat, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin oli virheellisesti torjunut yhteisön vastuun.

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

28. Tällä valitusperusteella valittajat riitauttavat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion siltä osin kuin siinä on todettu, että neuvostolla olisi perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan mukaan ollut oikeus sisällyttää MMA-päätökseen suojalausekkeita, joiden perusteella oli mahdollista rajoittaa MMA:iista peräisin olevien maataloustuotteiden vapaata tuontia.

29. Valittajien mielestä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on virheellisesti katsonut, että MMA-päätöksen 109 artikla täydentäisi järjestelmää, jolla ensimmäisen kerran sallitaan maataloustuotteiden vapaa pääsy yhteisön alueelle. Valittajien mukaan 109 artiklalla täydennetään ennemminkin yleisiä suojalausekkeita, jotka ovat sisältyneet samoin päämäärin ja saman laajuisina jo aikaisempiin neuvoston päätöksiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen johtopäätös perustuu siten MMA-päätöksen 109 artiklan syntyvaiheiden epätarkkaan arviointiin.

30. Tämän lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio perustuu perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan mukaiseen toimivaltuuksien vääränlaiseen arviointiin. Siinä määrätään, että "neuvosto antaa saatujen kokemusten ja tämän sopimuksen periaatteiden pohjalta yksimielisesti uutta jaksoa koskevat säännökset." Valittajien käsityksen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei ole riittävästi perustellut, miksi tämä järjestely koskee *kaikkia perustamissopimuksen periaatteita*. Tämä tulkinta ei ole itsestään selvä. On lähdettävä ennemminkin siitä, että tällä tarkoitetaan ainoastaan *perustamissopimuksen neljännen osan periaatteita*, eli sen osan, jossa määrätään merentakaisten maiden ja alueiden assosioinnista. Tätä valittajat perustelevat sillä, että neuvoston päätöksen perustelukappaleissa viitataan vain perustamissopimuksen neljännen osan periaatteisiin.

31. Vaikka perustamissopimuksen 136 artiklan toisessa kohdassa viitattaisiinkin perustamissopimuksen kaikkiin periaatteisiin, neuvosto ei tästä huolimatta voi jossain perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan mukaisessa päätöksessään poiketa yhteisön ja MMA: iden välisestä tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisen maatalouspolitiikan intressin vuoksi. Sellainen merkitsisi perustamissopimuksen 132 artiklan 1 kohdan ja 133 artiklan 1 kohdan rikkomista. Neuvosto voisi tehdä tästä poikkeuksia vain, jos perustamissopimuksen 136 artiklan toisessa kohdassa annetaan tähän nimenomaisesti mahdollisuus. Näin ei valittajien mukaan ole. Järjestelyt, jotka ovat ristiriidassa mainittujen perustamissopimuksen neljännen osan määräysten kanssa, voidaan siten saattaa voimaan vain perustamissopimuksen muutoksella.

32. Tämän käsityksen tueksi valittajat viittaavat pöytäkirjoihin "Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuonnista Euroopan talousyhteisöön", samoin kuin "Grönlantia koskevista erityisjärjestelyistä". Näistä seuraa valittajien mukaan, ettei neljännestä osasta poikkeavia järjestelyjä voida toteuttaa ainoastaan perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla.

33. Valittajat väittävät lisäksi, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ole tarkastellut perustamissopimuksen 132 artiklan 1 kohdan ja 133 artiklan 1 kohdan välittömiä oikeusvaikutuksia.

34. Valittajien käsityksen mukaan MMA-päätöksen 109 artikla on tarpeeton, koska on

olemassa riittävä määrä muita keinoja, joilla sen sijaan voidaan säännellä MMA:iden ja yhteisön välistä suhdetta. Valittajat viittaavat tältä osin yhteiseen markkinajärjestelyyn samoin kuin perustamissopimuksen 36 ja 115 artiklaan.

35. Komission käsityksen mukaan valittajat tulkitsevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota väärin. Mitä yhteisön ja MMA:iden välisiin suhteisiin tulee, komissio ei kiistä, etteivätkö tässä ole olemassa erityiset suhteet, joita ei voida verrata yhteisön ja muiden assosioituneiden maiden välisiin suhteisiin. Tästä huolimatta näiden välillä ei ole olemassa sisämarkkinoita. Assosioitumisen tarkoituksena ei myöskään ole, kuten valittajat väittävät, MMA:iden suosiminen, vaan ainoastaan niiden edistäminen. Niiltä puuttuu nimenomaisesti jäsenvaltion status.

36. Komission käsityksen mukaan neuvoston on perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla otettava huomioon kaikki perustamissopimuksen periaatteet. Tämä ilmenee määräyksen sanamuodosta.

37. Perustamissopimuksen 132 ja 133 artiklaa ei voida tulkita niin, että niillä suljettaisiin pois tuonnin rajoittamiseksi poikkeuksellisesti, osittain tai väliaikaisesti säädetty suojalauseke.

38. Komissio ja neuvosto viittaavat lisäksi perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan nojalla neuvostolle kuuluvaan laajaan harkintavaltaan. Yhteisöjen tuomioistuin voi siten tutkia vain, ovatko neuvoston toimenpiteet olleet ilmeisen epätarkoituksenmukaisia tavoiteltujen päämäärien saavuttamiseksi. Kummankaan mielestä neuvosto ei ole tässä ylittänyt harkintavaltaansa. Neuvoston mukaan perustamissopimuksen 136 artiklan toinen kohta sisältää itsessään ennemminkin tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoittamisen oikeudellisen perusteen.

39. Perustamissopimuksen 132 ja 133 artiklan osalta se lisäksi huomauttaa, ettei näiden määräysten välitöntä oikeusvaikutusta ole otettu esille ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, joten sitä ei voida tutkia tässäkään yhteydessä.

40. Valittajien mahdollisena sääntelymääräyksenä mainitsemaa perustamissopimuksen 115 artiklaa ei voida tässä soveltaa, koska se koskee yhteistä kauppapolitiikkaa eikä MMA:iden assosioitumista.

41. Grönlantia koskevasta erityisjärjestelystä tehdyn pöytäkirjan osalta komissio huomauttaa, että siinä mainittu erityisjärjestely koskee perustamissopimuksen 136 a artiklaa. Siitä ei voida päätellä, että tavaroiden vapaan liikkuvuuden rajoittamisesta MMA:iden ja yhteisön välillä joka tapauksessa olisi määrättävä *itse perustamissopimuksessa*. Tämä on ennemminkin jätettävä neuvostolle perusta-

missopimuksen 136 artiklan nojalla kuuluvaan harkintavaltaan.

42. Alankomaiden Antilleilla jalostettujen maaöljytuotteiden tuomisesta Euroopan talousyhteisöön tehdyn pöytäkirjan osalta neuvosto toteaa, että tämä pöytäkirja on vuodelta 1962. Ensimmäinen MMA:ita koskeva päätös on tehty vasta vuonna 1964. Tuona ajankohtana pöytäkirjan ratifiointi oli edennyt jo niin pitkälle, että oikeudellinen rakenne, joka vuonna 1962 oli ollut välttämätön, oli enemmän tai vähemmän automaattisesti säilytetty entisellään.

Kannanotto

43. Valittajat arvostelevat periaatteessa MMA-päätöksen 109 artiklan suojalauseketta, joka puolestaan perustuu perustamissopimuksen 136 artiklaan. Valittajien sitä koskevasta väitteestä, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi virheellisesti lähtenyt siitä, että 109 artikla olisi ensimmäisen kerran ja yhteisen maatalouspolitiikan vuoksi sisältänyt suojalausekkeen todettakoon, ettei tätä ilmene tuomiosta. Tuomion 94 kohdassa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin selvittää, että jo vuoden 1970 soveltamispäätös sisälsi suojalausekkeen. Edelleen se jatkaa, että MMA:ista peräisin olevien maataloustuotteiden tuonti on aina ollut erityisjärjestelyiden alaista ja se asetettiin vasta vuoden 1991 MMA-päätöksellä muiden tuotteiden kanssa samaan asemaan. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin jatkaa: "Siispä MMA-päätöksellä on otettu merkittävä askel, kun siinä määrätään ensimmäistä kertaa periaatteesta, jonka mukaan MMA:ista peräisin olevilla maataloustuotteilla on vapaa pääsy yhteisöön, vaikka tämä pääsy on yhtä lailla ensimmäistä kertaa saatettu riippuvaiseksi yleisestä suojalausekkeesta — — ".

44. Edellä esitetystä ilmenee selvästi, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mielestä jo aiemmin voimassa ollutta yleistä suojalauseketta sovellettiin ensimmäisen kerran maataloustuotteisiin sen jälkeen, kun nämä oli asetettu samaan asemaan muiden tuotteiden kanssa. Toisin kuin valittajat väittävät, ei ole todettavissa, että MMA-päätöksen 109 artiklassa olisi ensimmäisen kerran otettu käyttöön suojalauseke siinä yhteydessä, kun järjestelmä laajennettiin koskemaan maataloustuotteita.

45. Valittajien käsityksen mukaan yleinen suojalauseke ei 132 artiklan 1 kohdan nojalla ole sallittu. Näin olisi todellakin asianlaita, mikäli jäsenvaltioiden välinen tavaroiden vapaa liikkuvuus koskisi rajoittamattomasti myös kaupankäyntiä MMA:iden kanssa. Kuten 132 artiklan johdantokappaleesta [23] ilmenee, kaupankäynnin yhtenäistämistä MMA:iden kanssa koskevassa 132 artiklan 1 kohdan mukaisessa sääntelyssä ei kuitenkaan vielä ole kysymys todellisesta olotilasta, vaan ainoas-

23 — Tämä kuuluu seuraavasti: "Assosioinnilla pyritään seuraaviin tavoitteisiin:".

taan tavoitteesta, johon assosioinnilla pyritään.

46. Tämän osalta on viitattava asiassa Road Air [24] annettuun tuomioon. Siinä yhteisöjen tuomioistuin lausui seuraavaa: "MMA:iden asteittaista assosiaatiota on toteutettava aktiivisesti, minkä vuoksi lukuistenkin säännösten antaminen voi olla välttämätöntä kaikkien perustamissopimuksen 132 artiklassa vahvistettujen tavoitteiden saavuttamiseksi, kun otetaan huomioon neuvoston aikaisemmilla päätöksillä jo saavutetut tulokset." [25] Tästä seuraa, ettei tavaroiden vapaata liikkuvuutta yhteisön ja MMA:n välillä sovelleta perustamissopimuksen 132 artiklankaan nojalla. Tässä artiklassa tavaroiden vapaa liikkuvuus mainitaan vain tavoitteena, joka on tarkoitus saavuttaa antamalla tarvittaessa eri säännöksiä.

47. Tästä on lisäksi pääteltävissä, että MMA:t käsittävät tosin joukon assosioituneita maita ja alueita, joilla on erityiset suhteet yhteisöön, mutta jotka eivät kuulu Euroopan yhteisöön. Juuri tällä tavoin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on ratkaissut asian valituksenalaisessa tuomiossaan. Se lausuu: "Vaikka siis MMA:illa tosin on edullisempi asema kuin muilla yhteisöön assosioiduilla mailla, ne eivät kuitenkaan ole sen jäseniä." [26] Tästä on pääteltävissä, ettei MMA: ita saa kohdella epäedullisemmin kuin muita (assosioituneita) valtioita. Suhde MMA:iden ja yhteisön välillä on kuitenkin toisenlainen. Näin ollen ei voida lähteä siitä, että perustamissopimuksen 132 artiklan perusteella MMA:iden ja yhteisön välillä vallitsisi rajoittamaton tavaroiden vapaa liikkuvuus.

48. Näistä syistä valittajien väitettä ei voida hyväksyä, kun ne päättelevät asiassa Road Air annetusta tuomiosta, että perustamissopimuksen 136 artiklan toisessa kohdassa tarkoitetaan vain sopimuksen *neljännen osan periaatteita*. Tuomiossaan asiassa Road Air yhteisöjen tuomioistuin lausui, että 132 artiklan päämäärät huomioon ottaen "136 artiklan toista kohtaa on tulkittava sillä tavoin, että siinä ei tarkoiteta ainoastaan yhtä 'uutta jaksoa', jonka aikana neuvostolla on toimivalta antaa *assosiaation toteuttamisen kannalta* välttämättömiä säännöksiä, — — ". [27] Tästä valittajat päättelevät, että perustamissopimuksen 136 artiklan toinen kohta koskee vain *perustamissopimuksen neljännen osan päämääriä*.

49. Tähän ei voida yhtyä. Varmastikin neuvoston on otettava päätöksissään huomioon perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan mukaisesti 132 artiklan tavoitteet. Nehän ovat perustana sille, miksi näitä päätöksiä ylipäätään tehdään. Tällöin neuvoston on otettava huomioon saadut kokemukset ja *perustamissopimuksen periaatteet*. Perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan sanamuodosta ei ilmene, miksi tällä tarkoitettaisiin vain assosioinnin tavoitteita, mutta ei sopimuksen yleisiä periaatteita.

24 — Asia C-310/95, Road Air, tuomio 22.4.1997 (Kok. 1997, s. I-2229).

25 — Edellä alaviitteessä 24 mainittu asia, tuomion 40 kohta.

26 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 91 kohta.

27 — Edellä alaviitteessä 24 mainittu asia Road Air, tuomion 41 kohta. Kursivointi tässä.

50. Valittajat vetoavat esittämänsä väitteen tueksi MMA-päätöksen kolmanteen perustelukohtaan, jossa niiden mukaan viitataan vain perustamissopimuksen neljännen osan periaatteisiin. Tästä seuraa, että tämän päätöksen oikeudellisena perustana olevan 136 artiklan toisessa kohdassa mainitaan vain neljännen osan periaatteet. Valittajien käsitykseen ei voida yhtyä. Kolmannessa perustelukohdassa todetaan seuraavaa: "erityisesti sen neljänteen osaan perustuvien yhteisön ja MMA:iden erityisten suhteiden perusteella olisi parannettava mainittuja määräyksiä, — — ". Tällä viitataan kuitenkin vain yleisesti perustamissopimuksen assosiaatiota sääntéleviin määräyksiin. Siitä ei voida tehdä sitä johtopäätöstä, etteikö assosiaation ja vastaavien neuvoston päätösten yhteydessä olisi otettava huomioon muutkin perustamissopimuksen periaatteet, siis myös maatalouspolitiikkaa koskevat.

51. Viitteen voisi mahdollisesti johtaa myös kolmannestatoista perustelukohdasta, jossa todetaan, ettei sisämarkkinoita valmisteltaessa annettuja säädöksiä sovelleta MMA:ihin. Neuvoston mielestä on vain suotavaa tutkia tapoja, joilla ne voidaan osittain tai kokonaan ulottaa koskemaan MMA:ita. Vielä eräs näkökohta sen tueksi, että MMA:iden ja yhteisön välillä ei vallitse "tavanomainen" vapaa tavaraliikenne, sisältyy myös neljänteen perustelukohtaan, jossa vahvistetaan, että MMA:illa on edelleen mahdollisuus kehitystarpeidensa ja teollisuuden kehityksen edistämiseksi ottaa käyttöön paikallista väestöä ja paikallista toimintaa suosivia poikkeussäännöksiä.

52. Tämä ei voi merkitä sitä, että MMA:ille tulee suoda lisäetu, sillä kuten perustamissopimuksen 131 artiklan toisesta kohdasta voidaan todeta, MMA:iden assosioinnin tavoitteena on edistää maiden ja alueiden taloudellista ja sosiaalista kehitystä, mutta ei suosia sitä.

53. Tästä seuraa, ettei MMA:iden ja yhteisön välillä (vielä) vallitse rajoittamaton tavaraliikenne, minkä vuoksi perustamissopimuksen 136 artiklan toisen kohdan mukaisten neuvoston MMA-päätöksien tavoitteiden asteittaisessa toteuttamisessa on otettava huomioon myös perustamissopimuksen yleiset periaatteet, eli myös maatalouspolitiikka. Tällöin tavaraliikenteelle voidaan hyvinkin asettaa rajoituksia.

54. Jos siis voidaan lähteä siitä, että perustamissopimuksen 132 artiklan 1 kohdassa vain luetellaan assosioinnin tavoitteet, valittajien esille ottama 132 artiklan 1 kohdan välitön oikeusvaikutus voisi koskea vain velvollisuutta siinä mainitun tavoitteen toteuttamiseen. Missään tapauksessa tästä ei voida päätellä, että MMA:iden ja yhteisön välillä jo vallitsisi vapaa tavaraliikenne.

55. Välittömän oikeusvaikutuksen tapauksessakaan ei voida sulkea pois sitä mahdollisuutta, että poikkeustilanteissa voidaan turvautua rajoitukseen ja siten suojalausekkeeseen. Valittajat eivät itsekään sulje pois sitä,

että on oltava väliintulomahdollisuus, kun ne viittaavat perustamissopimuksen 36 artiklaan ja 115 artiklaan samoin kuin yhteiseen markkinajärjestelyyn.

Toinen valitusperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

56. Mitä valittajien viittaukseen pöytäkirjoihin tulee, niin siitä tosiasiasta, että näissä yksittäistapauksissa on laadittu pöytäkirjoja, ei voida tehdä sitä johtopäätöstä, ettei suojalauseke olisi 136 artiklan toisen kohdan nojalla mahdollinen. Kuten on havaittu, tällainen suojalauseke ei pelkällä olemassaolollaan loukkaa perustamissopimuksen neljännen osan periaatteita (tavaroiden vapaa liikkuvuus ei ole vielä olotila, vaan assosioinnin päämäärä) eikä tällaista suojalauseketta varten ole tarpeen muuttaa perustamissopimusta.

57. Tässä yhteydessä on viitattava myös siihen, että neuvosto salliikin MMA-päätöksessä suojatoimet vain rajoitetusti. Päätöksen 109 artiklan 2 kohdassa nimittäin säädetään seuraavaa:

"Edellä 1 kohtaa sovellettaessa on valittava ensisijaisesti toimenpiteitä, jotka vähiten häiritsevät assosioinnin ja yhteisön toimivuutta. Nämä toimenpiteet on rajoitettava niihin, jotka ovat ehdottomasti välttämättömiä ilmenneiden häiriöiden poistamiseksi."

58. Tässä yhteydessä valittajat arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota siltä osin kuin siinä on päätetty, että komissio saattoi päätyä sellaiseen lopputulokseen, että syntyneet häiriöt saattoivat hankaloittaa indica-riisin viljelyä yhteisön alueella.

59. Valittajat katsovat, että ensimmäisen asteen tuomioistuimen olisi pitänyt todeta, oliko yhteisössä tuotetun riisin hinnan laskulla ja Alankomaiden Antilleilta peräisin olevan osittain hiotun riisin tuonnin lisääntymisellä keskenään syy-yhteyttä. MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan sanamuoto edellyttää valittajien mukaan tätä.

60. Tällaisen syy-yhteyden olemassaolon edellytys seuraa valittajien mielestä myös siitä tosiasiasta, että komissio oli ensimmäisessä päätöksessään yrittänyt osoittaa tällaisen syy-yhteyden.

61. Alankomaiden Antilleilta tapahtuneet tuonnit eivät kuitenkaan olleet vaikuttaneet millään tavoin kielteisesti yhteisön markkinoihin, koska ne olivat vain korvanneet Surinamista ja Guayanasta tapahtuneen

tuonnin. Näin ollen tuonnin määrä ei ollut lisääntynyt.

62. Lopuksi valittajat vielä viittaavat siihen, ettei komission päätelmiin toisistaan poikkeavista hinnoista eikä sen suorittamaan hintavertailuun voida yhtyä.

65. Valittajien mukaan asiaa ei voida tarkastella pelkästään MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan toisen tapauksen nojalla, koska komissio oli itse perustanut päätöksensä ensimmäiseen tapaukseen.

Kannanotto

63. Komissio on sen sijaan sitä mieltä, että MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan [28] sanamuodosta ilmenee yksiselitteisesti, että syy-yhteyden vaatimus koskee vain siinä mainittua ensimmäistä tapausta. (Tällaisesta on kysymys, kun yhteistyön tavoitteita ja periaatteita koskevan kappaleen soveltaminen johtaa jollakin yhteisön tai jäsenvaltion taloudellisen toiminnan alalla vakaviin häiriöihin tai vaarantaa näiden rahatalouden ulkoisen vakauden). Syy-yhteyttä ei edellytetä siinä tapauksessa, että ilmenee sellaisia häiriöitä, jotka voisivat haitata yhteisön tai siihen kuuluvan alueen taloussektoria. Sitä onkin vaikea osoittaa, koska markkinoihin saattaa vaikuttaa suuri määrä eri tekijöitä.

66. On yhdyttävä komission käsitykseen sen todetessa, ettei MMA-päätöksen 109 artiklan sanamuodosta toisen tapauksen osalta seuraa, että olisi välttämättä oltava olemassa syy-yhteys. Artiklan 1 kohdassa mainitaan kaksi eri tapausta, jotka molemmat alkavat sanalla "jos". Vain ensimmäinen näistä tapauksista sisältää sanamuodon "jos *tämän päätöksen soveltamisesta* — — ". Tästä seuraa, että toisessa tapauksessa mainittujen häiriöiden ei tarvitse johtua tämän kappaleen soveltamisesta.

64. Tästä huolimatta komissio ei kiistä, että ilmaantuneiden taloudellisten vaikeuksien ja tuonnin välillä on vallittava tietynlainen yhteys. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on kuitenkin vahvistanut tämän välttämättömän yhteyden olemassaolon.

67. Toisaalta on yhdyttävä valittajien näkemykseen siitä, että suojatoimet ovat merkityksettömiä sellaisessa tapauksessa, jolloin tuonnin ja yhteisön tuotteiden hintojen välillä ei vallitse riippuvuussuhdetta. On selvää, että suojatoimilla on varmastikin oltava mahdollisuus poistaa tai lieventää syntyneitä häiriöitä. Muussa tapauksessa nämä toimet olisivat suhteettomia ja niillä rikottaisiin MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohdan toista virkettä.

28 — Vrt. 6 kohta.

68. On siten voitava osoittaa sellainen yhteys, että tuonnin vähentäminen jollakin tavoin voisi vaikuttaa yhteisön hintatilanteeseen. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että häiriöiden olisi johduttava päätöksen soveltamisesta, eli tuonnista.

69. Toisaalta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin huomauttaa perustellusti, että MMA-päätöksen 109 artiklan soveltamisalalla komissiolla on laaja harkintavalta paitsi sen osalta, täyttyvätkö suojatoimenpiteen toteuttamisen edellytykset, myös sen osalta, toteutetaanko se. [29] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin johtaa tämän MMA-päätöksen 109 artiklan 1 kohdan sanamuodosta, jonka mukaan komissio voi tiettyjen edellytysten täyttyessä toteuttaa suojatoimenpiteet tai antaa jäsenvaltiolle "oikeuden" toteuttaa niitä. [30] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin lausuu edelleen seuraavaa: "Kuitenkaan jomman kumman edellytyksen täyttyminen ei velvoita komissiota toteuttamaan suojatoimenpidettä, mutta sen on tehtävä asiasta päätös". [31] Neuvosto on siten antanut MMA-päätöksen 109 artiklan mukaan sille kuuluvan harkintavallan myös komissiolle. [32]

70. Yhteisöjen tuomioistuin on siten myös perustamissopimuksen 155 artiklan puitteissa todennut, että neuvosto voi joutua siirtämään komissiolle yhteisen maatalouspolitiikan alalla laajan harkinta- ja toimintavallan, koska ainoastaan komission on mahdollista seurata jatkuvasti ja tarkkaan maatalousmarkkinoiden kehitystä ja toimia olosuhteiden edellyttämää kiireellisyyttä noudattaen. Tästä, samoin kuin perustamissopimuksen yleisestä rakenteesta, yhteisöjen tuomioistuin päätteli, että perustamissopimuksen 155 artiklassa olevaa täytäntöönpanon käsitettä, jolla tarkoitetaan sitä, että komissio panee neuvoston antamat säännöt täytäntöön, on tulkittava laajasti. [33] Tästäkin syystä voidaan lähteä siitä, että komissiolla on esillä olevassa tapauksessa laaja harkintavalta, koska vähimmäishintaa määrättäessä on myös välttämättä arvioitava maatalousmarkkinoita. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen on rajoituttava tarkastelemaan sitä, onko harkintavaltaa käytetty ilmeisen virheellisesti, onko kyseessä harkintavallan väärinkäyttö tai onko komissio selvästi ylittänyt harkintavaltansa rajat. [34]

71. Ei voida todeta, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt virheen tätä asiaa tarkastellessaan. Se on ensiksi tutkinut komission esityksen, jonka mukaan oli ollut havaittavissa merkittävä yhteisön riisin hintojen lasku. Tätä, samoin kuin Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa osittain hiottua riisiä, käytetään raaka-aineena yhteisössä valmistettavaan hiottuun riisiin. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätteli lopuksi, etteivät valittajat olleet sinänsä kiistäneet sitä tosiasiaa,

29 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 122 kohta.

30 — Idem, tuomion 120 kohta.

31 — Idem, tuomion 121 kohta.

32 — Asia T-179/97 R, Alankomaiden Antillien hallitus v. neuvosto, määräys 15.7.1997 (Kok. 1997, s. II-1297, 35 kohta).

33 — Asia 23/75, Rey Soda, tuomio 30.10.1975 (Kok. 1975, s. 1279, 10— 14 kohta; Kok. Ep. II, s. 509).

34 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 122 kohta.

että hinnat olivat laskeneet. [35] Tätä ei tosiasioita koskevana ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksena tarvitse tässä yhteydessä tutkia. Edelleen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut, oliko kysymyksessä myös yhteisön kuorimattoman indica-riisin hinnanlasku. [36] Siihen nähden, että tuonti Antilleilta oli samanaikaisesti huomattavasti kasvanut, mitä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamuksen mukaan ei ollut kiistetty, [37] se on lausunut, että komissiolla oli näiden tietojen perusteella oikeus katsoa, että oli ilmennyt häiriöitä, jotka saattoivat johtaa indica-riisin yhteisössä tapahtuvan viljelyn merkittävään heikentymiseen, joten suojatoimenpiteet voitiin toteuttaa. [38]

72. Tämän lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut, onko komissio hintavertailua suorittaessaan syyllistynyt ilmeiseen arviointivirheeseen. Tässä yhteydessä tutkittiin myös, millä tuotantoasteella hintoja oli verrattava. Valittajat eivät ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan ole onnistuneet asettamaan kyseenalaiseksi komission laskelmia, koska ne ovat tyytyneet esittämään väitteitä huomioon otettavista käsittelykuluista ja lisäkuluista, perustelematta kuitenkaan näitä lähemmin. [39] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi edelleen, etteivät valittajat ole kiistäneet sitä, että Antilleilta peräisin olevaa riisiä tarjottiin merkittävästi halvemmalla kuin yhteisön riisiä kyseessä olevassa käsittelyn vaiheessa. [40]

35 — Idem, tuomion 124 kohta.
36 — Idem, tuomion 126 kohta.
37 — Idem, tuomion 127 kohta.
38 — Idem, tuomion 128 kohta.
39 — Idem, tuomion 130 kohta.
40 — Idem, tuomion 129 kohta.

73. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätyi siten siihen lopputulokseen "että komissio on perustellusti ollut sitä mieltä, että yhteisön riisin ja Antilleilta peräisin olevan riisin hintojen välillä on huomattava ero, joka on saattanut aiheuttaa yhteisön riisin hinnan romahtamisen syyskuun 1992 ja tammikuun 1993 välillä." [41] Näin on myös vastaava tuonnin ja yhteisön riisin hinnanlaskun välinen yhteys tullut todetuksi.

74. Edellisestä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut, onko komissio tehnyt sen tutkiessa Antilleilta tapahtuneen tuonnin ja yhteisön riisin hinnanalennuksen välistä yhteyttä ilmeisen arviointivirheen. Kuten on todettu, syy-yhteyden olemassaolo ei ole välttämätön. Koska ilmeistä arviointivirhettä ei ole todettu, ei toistakaan valitusperustetta voida hyväksyä.

Kolmas valitusperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

75. Tässä yhteydessä valittajat väittävät, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on rikkonut MMA-päätöksen 109 artiklan 2 kohtaa todetessaan, ettei komission toisen päätöksen mukainen pohjahinta ole ankarampi

41 — Idem, tuomion 131 kohta.

toimenpide kuin mikä tämän säännöksen mukaan on ehdottoman välttämätön. Suojatoimenpiteiden rajoissa ei valittajien mukaan ole ollut välttämätöntä asettaa Alankomaiden Antilleilta peräisin olevaa riisiä epäedullisempaan kilpailuasemaan kuin yhteisön riisi. Mikäli yritykset, eli valittajat, olisivat voineet tarjota riisin samaan hintaan kuin yhteisön riisiä tarjottiin, ne olisivat voinet tuoda enemmän kuin tosiasiallisesti tuodut 8 400 tonnia. Tämän lisäksi on otettava huomioon, että 16 000 tonnia riisiä oli ollut varastoitava, koska sitä ei ollut voitu myydä edelleen.

76. Komission mukaan suhteellisuusperiaatteesta ei seuraa MMA:ille oikeutta voida tarjota riisiään samaan hintaan kuin yhteisön riisiä tarjotaan. MMA:t eivät ole osa yhteisöä.

77. Komissio toteaa lisäksi, että Antilleilta peräisin olevan riisin ja yhteisön riisin välisellä hintaerolla oli ollut tarkoitus edistää yhteisön tuottajien luottamusta indica-riisin hinnan kehitykseen, jotta nämä eivät palaisi takaisin japonica-riisin ylituotantoon.

78. Kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on lausunut, ettei komissio ollut ylittänyt ehdottoman välttämättömiä toimenpiteitä, niin tässä oli kysymys tosiseikan toteamisesta, jota ei voida tutkia uudelleen muutoksenhakumenettelyssä.

Kannanotto

79. On yhdyttävä komission näkemykseen, että vertailtavien hintojen määrittämisessä ja vertailussa itsessään on kysymys tosiseikan toteamisesta. Samoin on Antilleilta tapahtuneen tuonnin määrän toteamisen osalta. Näitä seikkoja ei muutoksenhakumenettelyssä voida tutkia.

80. Tutkittavaksi voidaan ottaa se periaatteellinen kysymys, onko suojatoimenpide silloin suhteeton, kun sen avulla ei kohdella Alankomaiden Antilleilta tulevaa riisiä samoin kuin yhteisön riisiä, vaan asetetaan se viimeksimainittuun nähden epäedullisempaan asemaan, kuten tässä tapauksessa. Tällöin on otettava huomioon, että komission toisessa päätöksessä oli kysymys periaatteessa sallitusta suojatoimenpiteestä. Tällaisen suojatoimenpiteen olemukseen kuuluu juuri se, että tiettyjä tuotteita käsitellään *yhteisön tuotteisiin* verrattuna epäedullisemmin. Ainakaan lähtökohtaisesti ei voida olettaa, etteikö tällaisella suojatoimenpiteellä saataisi kohdella Antilleilta peräisin olevaa riisiä epäedullisemmin.

81. Kuten on jo mainittu, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen suorittama hintojen toteaminen kuuluu sen tosiseikkoja koskeviin toteamuksiin, eikä sitä voida tutkia enää uudestaan. Tämän lisäksi ei ole havaittavissa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tehnyt arviointivirheitä. Niinpä se on päätellyt siitä tosiasiasta, ettei Antilleilta peräisin olevan riisin hinta ollut korkeampi kuin AKT-tuotteiden ja vastaavien Yhdysvalloista peräisin olevien tuotteiden ja muiden yhteisöön tapahtuneiden tuontien, että ei ollut havaittavissa epäedullisempaan asemaan asettamista suhteessa muihin valtioihin, tässä AKT-valtioihin ja Yhdysvaltoihin. [42] Vain kolmansiin valtioihin nähden epäedullisempi asema olisi merkinnyt MMA-päätöksen 109 artiklan rikkomista ja MMA:n erityisaseman loukkaamista. Näin ollen kolmatta valitusperustetta ei voida hyväksyä.

Neljäs valitusperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

82. Tässä yhteydessä valittajat arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota siltä osin kuin siinä katsotaan, että komission ensimmäisen päätöksen normatiivisen luonteen huomioon ottaen perustamissopimuksen 215 artiklan nojalla nostetun vahingonkorvauskanteen on täytettävä tietyt edellytykset; yhteisö voi olla vastuussa tällaisessa tapauksessa ainoastaan, jos kyseessä on ilmeinen ylemmäntasoisen, yksityisiä suojaavan oikeussäännön rikkominen. (Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että perustamissopimuksen 215 artiklan mukaisen yhteisön vastuun edellyksenä on säännönmukaisesti, että toimielinten moitittu toiminta on lainvastaista, että vahinko on tosiasiallisesti syntynyt ja toiminnan ja väitetyn vahingon välillä on syy-yhteys). [43]

83. Valittajat väittävät, ettei riidanalainen päätös ole ominaisuudeltaan oikeusnormi. Tämän tueksi ne esittävät, että vaikka tällainen oikeusnormi olisikin kyseessä se ei koskisi niitä eikä se voisi johtaa ankarampiin ehtoihin sopimuksen ulkopuolisen vastuun osalta, koska päätös koskee valittajia erikseen. Lisäksi ne väittävät toissijaisesti, että vaikka oikeusnormiominaisuus koskisi kaikkia, vahingonkorvauksen erityiset edellytykset eivät tällöin voineet olla voimassa, mikäli päätöksen riitauttavat ne, joita se koski erikseen.

84. Komission mielestä oikeusnormiominaisuus ei riipu oikeudellisen toimenpiteen muodosta vaan sen luonteesta. Viimeksi mainittuun ei kuitenkaan mitenkään vaikuta kysymys siitä koskeeko toimenpide asianosaista erikseen. Perustamissopimuksen 215 artiklan mukainen kanne on omanlaisensa

42 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 149— 151 kohta.

43 — Yhdistetyt asiat 197/80, 198/80, 199/80, 200/80, 243/80, 245/80 ja 247/80, Ludwigshafener Walzmühle ym v. neuvosto ja komissio, tuomio 17.12.1981 (Kok. 1981, s. 3211, 18 kohta) ja asia 4/69, Lütticke v. komissio, tuomio 28.4.1971 (Kok. 1971, s. 325, 10 kohta).

kannemuoto, jonka edellytykset on tutkittava erikseen. Näihin edellytyksiin ei kuitenkaan kuulu kysymys siitä koskeeko toimenpide asianosaisia erikseen.

85. Valittajat lainaavat tässä yhteydessä yhteisöjen tuomioistuimen tuomioita, joissa on tutkittu vain perustamissopimuksen 215 artiklan mukaiset tavanomaiset edellytykset. [44] Toisaalta komissio viittaa tuomioon, jossa tutkittiin polkumyyntiä koskevia päätöksiä perustamissopimuksen 215 artiklan mukaisten erityisten edellytysten puitteissa. [45]

Kannanotto

86. Yhteisöjen tuomioistuin on asiassa HNL vastaan neuvosto ja komissio [46] antamassaan tuomiossa katsonut eri jäsenvaltioissa sovellettaviin periaatteisiin viitaten, että voidaan todeta, että talouspoliittisia valintoja käsittävät lainsäädäntötoimet aiheuttavat ainoastaan poikkeuksellisesti ja erityisissä olosuhteissa julkisen vallan vastuun. "Tämä suppea tulkinta selittyy sillä, että edes silloin, kun tuomioistuin kohdistaa valvontansa lainsäädäntötoimien pätevyyteen, lainsäädäntövaltaa ei voida vahingonkorvauskanteiden nostamisen varalta estää toteuttamasta lainsäädäntötoimintaa kaikissa tapauksissa, joissa yleisen edun nojalla toteutetaan sellaisia lainsäädäntötoimia, jotka saattavat vahingoittaa yksityisten oikeussubjektien etuja — — . Käsiteltävänä olevan tapauksen kaltaisella lainsäädäntöalalla, jolle on ominaista yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamiselle välttämättömän laajan harkintavallan käyttö, yhteisö voi siis olla vastuussa ainoastaan, jos kysymyksessä oleva toimielin on selvällä ja vakavalla tavalla ylittänyt sen toimivallan käytölle asetetut rajat. [47]"

87. Koska ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on asiassa Antillean Rice ym. vastaan komissio antamassaan tuomiossa todennut, että komissiolla on tässä laaja harkintavalta, [48] ei voida katsoa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi tulkinnut virheellisesti perustamissopimuksen 215 artiklaa, kun se on asiaa tarkastellessaan viitannut ankarampiin edellytyksiin.

88. Valittajien toissijaisesti esittämiä perusteita ei myöskään voida hyväksyä. Komissio on perustellusti todennut, että se tosiseikka, että päätös koskee asianosaista erikseen, ei muuta sen oikeusnormiominaisuutta. Tämän lisäksi asiassa HNL vastaan neuvosto ja

44 — Asia 59/84, Tezi v. komissio, tuomio 5.3.1986, (Kok. 1986, s. 887, 70 kohta); asia 253/84, GAEC de la Ségaude v. neuvosto ja komissio, tuomio 15.1.1987 (Kok. 1987, s. 123, 9 kohta) ja asia C-55/90, Cato v. komissio, tuomio 8.4.1992 (Kok. 1992, s. I-2533, 18 kohta).

45 — Asia C-122/86, Epicheiriscon Metalleftikon Viomichanicon kai Naftiliakon ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 28.11.1989 (Kok. 1989, s. 3959, tuomiolauselman 2 kohta).

46 — Yhdistetyt asiat 83/76, 94/76, 4/77, 15/77, ja 40/77, Bayerische HNL Vermehrungsbetriebe GmbH & Co. KG ym. v. neuvosto ja komissio, tuomio 25.5.1978 (Kok. 1978, s. 1209).

47 — Edellä alaviitteessä 46 mainittu asia, tuomion 5 ja 6 kohta.

48 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym. v. komissio, tuomion 177 kohta sekä 189 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

komissio annetusta tuomiosta seuraa, että lainsäädäntötoimissa on nimenomaan otettava lukuun se, että kyseessä olevan oikeussubjektin on siedettävä kohtuullisessa määrin haitallisia vaikutuksia. [49] Se että päätös koskee asianosaista erikseen ei siten voi olla yksinään peruste oikeudelle saada vahingonkorvausta. Näin ollen myöskään neljättä valitusperustetta ei voida hyväksyä.

Viides valitusperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

89. Tässä yhteydessä valittajat arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota siltä osin kuin siinä todetaan, että komissio ei ensimmäistä päätöstään tehdessään ole selvästi ylittänyt harkintavaltansa rajoja ja että päätös ei ole vakavasti ristiriidassa ylemmänasteisen oikeusnormin, tässä tapauksessa suhteellisuusperiaatteen kanssa. Valittajien käsityksen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voi tutkia vain harkintavallan ylitystä.

90. Tästä riippumatta ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen johtopäätös on valittajien mukaan virheellinen myös siltä osin kuin se lähtee siitä, että komissio olisi ensimmäisessä päätöksessään vilpittömässä mielessä hyväksynyt Antillien toimivaltaisten viranomaisten määrittämän hinnan. Antillien viranomaisten suorittama toimenpide ei kuitenkaan ole voinut vapauttaa komissiota velvollisuudesta ottaa huomioon päätöksensä kielteiset vaikutukset muun ohessa valittajiin. Se, että komissio on toiminut vilpittömässä mielessä ei vaikuta lopputulokseen, koska tällä ei ole merkitystä perustamissopimuksen 215 artiklan yhteydessä.

91. Valittajat viittaavat lopuksi siihen, että komissiolla on MMA-päätöksen 109 artiklan perusteella laaja harkintavalta ja että sen päätöstä voidaan valvoa tämän vuoksi vain rajoitetusti. Mikäli tämän rajoitetun valvonnan yhteydessä kuitenkin voidaan todeta, että yhteisön oikeutta on rikottu, tarkoittaa tämä valittajien mukaan automaattisesti sellaista riittävän vakavaa yhteisön oikeuden rikkomista, jota tarkoitetaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen soveltamilla perustamissopimuksen 215 artiklan erityisillä edellytyksillä.

92. Komission kannan mukaan tuomion 194 kohdassa mainittuja perusteita [50] on sitä vastoin pidettävä synonyymeinä. Valittajien esittämään toiseen kohtaan, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin olisi virheellisesti katsonut, ettei ollut olemassa riittävän vakavaa yhteisön oikeuden rikkomista, komissio huomauttaa, että tältä osin on

49 — Edellä alaviitteessä 46 mainittu asia, tuomion 6 kohta.

50 — Vrt. 89 kohta.

kysymys ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamista tosiseikoista. Tätä ei muutoksenhakuasteessa voida tutkia uudelleen.

93. Koska vähimmäishinnan asettaminen liian alas johtui mahdollisesti vain teknisestä virheestä, kyseessä ei voi olla riittävän vakava yhteisön oikeuden rikkominen.

94. Mikäli yhdyttäisiin valittajien käsitykseen, jonka mukaan MMA-päätöksen 109 artiklan rikkomista olisi aina pidettävä myös riittävän vakavana rikkomisena, tämä peruste, jota sovelletaan vain kun komissiolla on laaja harkintavalta, menettäisi merkityksensä.

Kannanotto

95. Valittajat viittaavat yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen olisi tullut tutkia myös, oliko yhteisön oikeutta rikottu riittävän ilmeisesti. [51] Viitatuista tuomioista ei osittain käy riittävän selvästi ilmi, miten nämä arviointiperusteet, eli selvä ja vakava harkintavallan ylitys ja yksityisiä suojaavan ylemmäntasoisen oikeusäännön riittävän ilmeinen rikkominen on suhteutettu toisiinsa.

96. Ne yhdistetään keskenään joko sanalla "tai" [52] taikka sitten "ei ... eikä". [53] Tämä viittaa ennemminkin siihen, että kumpaakin arviointiperustetta on tarkasteltava toisistaan riippumattomana. Asiassa Roquette Frères annettu tuomio on kuitenkin selkeämpi. Sen mukaisesti yhteisö voi olla vastuussa talouspoliittisten ratkaisujen perusteella tehdyistä lainsäädäntötoimista vain, kun kysymyksessä on yksityisiä suojaavan ylemmäntasoisen oikeussäännön riittävän vakava rikkominen. Yhteisöjen tuomioistuin jatkaa: "Lainsäädäntöalalla, jolle on tunnusomaista yhteisen maatalouspolitiikan toteuttamiseksi välttämätön laaja harkintavalta, tällainen vastuu voi toteutua vain, jos kyseessä oleva toimielin on selvästi ja vakavasti ylittänyt toimivaltansa". [54]

97. Koska komission päätös esillä olevassa tapauksessa koskee ainakin myös maatalouspolitiikkaa, jonka alalla sillä on kiistatta laaja harkintavalta, olisi yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomion 194 kohdassa suorittama tarkastelu riittänyt

51 — Yhdistetyt asiat 194/83— 206/83, Asteris ym. v. komissio, tuomio 19.9.1985 (Kok. 1985, s. 2815); asia 50/86, Les Grands Moulins de Paris v. Euroopan talousyhteisö, tuomio 8.12.1987 (Kok. 1987, s. 4833) ja asia 20/88, Roquette Frères v. komissio, tuomio 30.5.1989 (Kok. 1989, s. 1553).

52 — Edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Asteris ym. v. komissio, tuomion 23 kohta.

53 — Edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Les Grands Moulins de Paris v. Euroopan talousyhteisö, tuomion 22 kohta.

54 — Edellä alaviitteessä 51 mainittu asia Roquette Frères v. komissio, tuomion 23 kohta.

siinäkin tapauksessa, että se olisi koskenut vain harkintavallan ylitystä. Komissiolla on lisäksi MMA-päätöksen 109 artiklan nojalla laaja harkintavalta. [55]

98. Sen kysymyksen osalta, missä laajuudessa ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen toteamusta siitä, että komissio ei ole *selvästi ja vakavasti* ylittänyt toimivaltaansa, on yhdyttävä valittajien käsitykseen siitä, ettei tätä voida jättää kokonaan tutkimatta. Kyseessä ei ole pelkkä tosiseikkoja koskeva toteamus, kuten esimerkiksi kysymys komission toiminnasta vilpittömässä mielessä.

99. Tässä yhteydessä on tutkittava myös valittajien väite siitä, että suppeassa tarkastelussa todettua yhteisön oikeuden rikkomista olisi automaattisesti pidettävä riittävän vakavana. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on itse lausunut, se voi silloin, kun komissiolla on laaja harkintavalta, tarkastella ainoastaan sitä, onko harkintavaltaa käytetty ilmeisen virheellisesti, onko kyseessä harkintavallan väärinkäyttö tai onko komissio selvästi ylittänyt harkintavaltansa rajat. [56]

100. Toisaalta, kuten on todettu, sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu tulee kysymykseen tapauksissa, joissa komissio on ylittänyt toimivaltansa selvästi ja vakavasti. Tästä seuraa, ettei sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun perusteeksi riitä selvä harkintavallan ylitys. Valittajien tarkoittama automatiikka, jonka mukaan silloin, kun ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin toteaa, että komissio on laajasta harkintavallasta huolimatta rikkonut MMA-päätöksen 109 artiklaa, tämä rikkominen olisi aina riittävän vakava, johtaisi esillä olevassa tapauksessa sopimussuhteen ulkopuolisen vastuun arviointiperusteen sisällyksettömyyteen, kuten komissio on todennut. Valittajien mainitsemasta tuomiosta asiassa Roquette Frères seuraa, että vaikka komissiolla tai kyseessä olevalla toimielimellä olisikin laaja harkintavalta, niin sopimussuhteen ulkopuolinen vastuu ei synny automaattisesti vaikka loukkauksen todettaisiinkin johtuneen laskentavirheestä. [57]

101. Nyt käsiteltävänä olevassa tapauksessa ei tosin suoranaisesti ollut kysymys laskentavirheestä. Kuten ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin kuitenkin toteaa, on komissio vilpittömässä mielessä käyttänyt Antillien toimivaltaisten viranomaisten määrittämää hintaa. [58] Näin ollen ei voida katsoa, että komissio olisi käyttänyt väärin harkintavaltaansa. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ei siten myöskään voida todeta menetelleen virheellisesti. Tähän ei vaikuta mitään

55 — Vrt. kohta 69 ja sitä seuraava kohta.

56 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym., tuomion 122 kohta.

57 — Edellä alaviitteessä 51 mainittu asia, tuomion 26 kohta.

58 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym., tuomion 191 ja 194 kohta.

sekään, että komissio on periaatteessa velvollinen ottamaan huomioon päätöksensä kielteiset vaikutukset. Viidettä valitusperustetta ei näin ollen voida hyväksyä.

Kuudes valitusperuste

Asianosaisten väitteet ja niiden perustelut

102. Tässä yhteydessä valittajat arvostelevat ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiota siltä osin kuin siinä todetaan, että vaikka kantajille olisi ensimmäisen päätöksen seurauksena syntynyt tietty vahinko, tämä olisi joka tapauksessa ollut ennalta-arvattavissa, joten ne olisivat voineet varautua tähän. Valittajien mukaan se seikka, että yhteisön oikeuden rikkominen oli ollut ennalta-arvattavissa, ei vapauta yhteisöä vastuusta. Sitä paitsi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin ei voinut perustaa johtopäätöstään siitä, että valittajille aiheutunut vahinko ei ylittänyt tälle alalle ominaista taloudellista riskiä, pelkästään siihen tosiasiaan, ettei suojatoimenpiteen vuoksi välttämätön riisin varastoiminen ollut kestänyt tavallista pitempään.

103. Komission käsityksen mukaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tutkinut, onko vahinkoa syntynyt ja onko se suurempi kuin vahinko, joka yksityisen oikeussubjektin on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan siedettävä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tarkastellut vahingon ennalta-arvattavuuskysymystä ainoastaan loppupäätelmän tukemiseksi.

Kannanotto

104. Kuten on jo mainittu, yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan yhteisön talouspolitiikkaan kuuluvilla aloilla voidaan edellyttää, että yksityinen oikeussubjekti sietää kohtuullisessa määrin joitakin hänen taloudellisille eduilleen tietystä säädöksestä aiheutuvia haitallisia vaikutuksia. [59] Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on tämän jälkeen tutkinut, mikä on ollut valittajille aiheutunut vahinko. Tästä se on lausunut valittajien ilmoittaneen, että riisierät myytiin joko avomerellä tai niiden saavuttua satamaan yhteisön alueella. Jälkimmäisessä tapauksessa riisi varastoidaan ostajalle tapahtuvaan luovutukseen saakka. Tällainen varastointi on siis tavallista, vaikkei ole kyse yhteisön suojatoimenpiteestä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin päätyi asiakirjojen perusteella siihen lopputulokseen, ettei komission ensimmäinen päätös välttämättä ollut johtanut varastointiajan pidentymiseen ja siitä mahdollisesti aiheutuvaan myynnin viivästymiseen. [60] Tästä seuraa, että ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin on perustellusti lähtenyt siitä, ettei vahinko ollut suurempi kuin yksityisen oikeussubjektin voidaan edellyttää sietävän yhteisön talouspolitiikkaan kuuluvilla aloilla. Kuten komissio on perustellusti esittänyt, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen muut arviot, kuten vahingon ennalta-

59 — Edellä alaviitteessä 46 mainittu asia HNL ym. v. neuvosto ja komissio, tuomion 6 kohta.

60 — Edellä alaviitteessä 1 mainittu asia Antillean Rice Mills ym., tuomion 204 kohta.

arvattavuutta koskevat, saattavat tukea tätä johtopäätöstä, mutta eivät ole tätä varten välttämättömiä. Joka tapauksessa on selvää, ettei ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sulkenut pois sopimussuhteen ulkopuolista vastuuta yksinomaan vahingon ennalta-arvattavuuden perusteella, kuten valittajat esittävät. Näin ollen myöskään kuudetta valitusperustetta ei voida hyväksyä.

105. Vaikka valitus onkin hylättävä kokonaisuudessaan, on lopuksi kuitenkin todettava, että suojatoimenpiteet voivat vaarantaa investoinnit MMA:ihin, vaikeuttaa laskelmien tekemistä ja murentaa luottamusta. Tuomioistuin ei voi valvoa sitä, ovatko oikeudellisesti tosin sallitut suojatoimenpiteet taloudellisesti ja poliittisesti järkeviä, koska tuomioistuimen on rajoitettava suorittamansa valvonta toimenpiteen laillisuuteen ja laajan harkintavallan vuoksi toimenpide voi olla lainvastainen vain, jos yhteisön oikeutta on rikottu vakavasti. Kysymys siitä, onko yleensä mahdollista yhdenmukaistaa perustamissopimuksen tietyn osan (maatalouspolitiikka) päämäärät jonkin toisen osan (MMA:n assosioituminen) päämäärien kanssa, ja miten tässä parhaiten olisi meneteltävä, on poliittisten päättäjien ja lainsäätäjän tehtävä.

Oikeudenkäyntikulut

106. Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 122 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan yhteisöjen tuomioistuin päättää oikeudenkäyntikuluista, jos valitus on perusteeton. Yhteisön tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Kyseisen artiklan 4 kohdan ensimmäisessä virkkeessä määrätään, että jäsenvaltiot, jotka ovat asiassa väliintulijoina, vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.

E Ratkaisuehdotus

107. Näin ollen ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

1. Valitus hylätään.

2. Valittajat velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, lukuun ottamatta Ranskan tasavallan ja Italian tasavallan oikeudenkäyntikuluja.

3. Ranskan tasavalta ja Italian tasavalta vastaavat omista oikeudenkäyntikuluistaan.